

SMRT U TEATRU LA FENIČE

Dona Leon

Prevela
Bojana Ilić

Laguna

Naslov originala

Donna Leon

DEATH AT LA FENICE

Copyright ©) 1992 by Donna Leon and 1997 by Diogenes
Verlag AG Zurich • All rights reserved

Mojoj majci

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Ah, signor, son rea di morte
E la morte io sol vi chiedo;
Il mio fallo tardi vedo;
Con quel ferro un sen ferite
Che non merita pietà.*

*Ah, gospodine, kriva sam za smrt
I sve što tražim jeste smrt.
Prekasno vidim svoj greh.
Svojim mačem probodite ove grudi
Koje samilost ne zaslužuju.*

COSÌ FAN TUTTE

POGLAVLJE PRVO

Treće zvono najavljivalo je nastavak opere i odzvanjalo je diskretno kroz kuloare i barove u *Teatru La Fenice*. Publika je u odgovor ugasila cigarete, završila sa pićem i razgovorom i pošla nazad. Dvoranu, jarko osvetljenu između činova, ispunjavao je žagor onih koji su se vraćali na svoja mesta. Tu i tamo blesnuo bi dragulj, poneki krzneni ogrtač bio bi namešten preko nagog ramena, majušna mrlja prašine bila bi otresena sa satenskog revera. Prve su se ispunile gornje galerije, zatim mesta u prvim redovima partera, a potom i tri reda loža.

Svetla su prigušena, dvorana zamračena, a napetost nastala zbog predstave je narasla dok je publika iščekivala ponovno pojavljivanje dirigenta na podijumu. Polako je utihnulo brujanje glasova, članovi orkestra prestali su da se vrpolje na svojim mestima i sveopšta tišina najavila je spremnost svakog gledaoca za treći, završni čin.

Tišina je potrajala i postala teška. Sa prve galerije čulo se kašljanje; neko je ispustio knjigu, možda tašnicu, ali vrata prema hodniku iza orkestra ostala su zatvorena.

Prvi su progovorili muzičari iz orkestra. Druga violina nagnuo se ka ženi kraj sebe i pitao da li je isplanirala odmor. Basista iz drugog reda je rekao oboisti da benetonove rasprodaje počinju sledeće nedelje. U prvim redovima loža ljudi koji su najbolje i videli muzičare uskoro su i sami tiho probrbaljali. Pridružili su im se oni sa galerija, a na kraju i oni u prvim redovima partera, kao da se imućni poslednji predaju ovakvoj vrsti ponašanja.

Brujanje je prešlo u žamor. Prošli su minuti. Najednom, nabori guste zelene plišane zavese povukoše se u stranu i Amadeo Fazini, umetnički direktor pozorišta, nespretno istupi kroz uzan otvor. Tehničar u loži za rasvetu iznad druge galerije, nemajući pojma šta se zbiva, usmeri usijanu belu tačku ka čoveku na sredini scene. Zaslepljen, Fazini je brzo podigao ruku da zakloni oči. Sa podignutom rukom ispred sebe, kao da želi da se zaštiti od udarca, progovorio je: „Dame i gospodo“, ali zastao i počeo žustro da maše levom rukom prema tehničaru koji, uvidevši grešku, isključi svetlo. Oslobodivši se kratkotrajne zaslepljenosti, čovek na sceni ponovo otpoče: „Dame i gospodo, sa žaljenjem vas obavestavam da maestro Velauer nije u mogućnosti da nastavi predstavu.“ Iz publike su se čuli šapat i pitanja, svila je šuškala dok su se glave okretale, ali on je nastavio da govori preko žamora. „Njegovo mesto zauzeće maestro Longi.“ Pre nego što je mrmljanje naraslo toliko da ga potopi, uporno mirnim glasom upita: „Da li u publici ima lekara?“

Njegovo pitanje naišlo je na dugu pauzu, a onda su ljudi počeli da gledaju oko sebe: ko će se predstaviti? Prošao je skoro pun minut. Najzad, polako, iz jednog od prvih redova u parteru podigla se ruka i jedna žena ustade sa mesta. Fazini je mahnuo rukom prema jednom uniformisanom razvodniku u dnu sale i mladić je požurio do kraja reda, gde ga je žena čekala. „Molim vas ovuda, doktorka“, reče Fazini kao da ga nešto boli i kao da njemu treba lekar. „Molim vas, idite iza scene s razvodnikom.“

Pogledao je potkovičastu dvoranu, nečujnu i tamnu, pokušao da se nasmeši, ali nije uspeo pa je prestao da pokušava. „Dame i gospodo, oprostite zbog poteškoća. Opera će se sada nastaviti.“

Kad se okrenuo, umetnički direktor je pipao po zavesi i na trenutak nije mogao da pronađe otvor kroz koji je prošao. Ruke bez tela su s druge strane razdvojile zavesu i on je kliznuo kroz nju našavši se u praznoj mansardi gde će Violeta uskoro umreti. Iz dvorane se čuo nesigurni pljesak koji je pozdravio zamenika dirigenta dok je preuzimao mesto na podijumu.

Sa svih strana okružili su ga pevači, članovi hora, radnici u pozorištu, radoznali kao i publika, ali ne tako glasni. Iako ga je moć položaja obično šttila od kontakta sa članovima trupe ova-ko niskog položaja, direktor nije mogao da ih izbegne, kao ni njihova pitanja i šaputanja. „Ništa, ništa“, rekao je onako, nikome posebno, a onda mahnuo prema svima njima, pokušavajući tim pokretom da ih otera sa scene na koju su se sjatili. Preludijum se bližio kraju i uskoro će se podići zavesa i ukazati večerašnja Violeta, koja sad nervozno sedi na ivici poljskog kreveta na sredini scene. Fazini jače zamaha i pevači i radnici počеше da se povlače prema bočnim stranama gde su nastavili da se sašaptavaju. Besno je zarežao: „*Silenzio*“,* i pričekao da otpočne da deluje. Kad je video da se zavesa pomerila nekoliko centimetara ne bi li otkrila scenu, požurio je da se pridruži direktoru rasvete, koji je stajao sa desne strane scene, pored doktorke. Niska tamnokosa žena s neupaljenom cigaretom u ruci nalazila se tačno ispod znaka za zabranjeno pušenje.

„Dobro več, doktorka“, reče Fazini nateravši se da se osmehne. Ubacila je cigaretu u džep sakoa i rukovala se s njim. „O čemu se radi?“, konačno je upitala, u trenutku kada je Violeta iza njih počela da čita pismo starijeg Žermona.

Fazini je žustro protrljao ruke kao da će mu taj pokret pomoći da odluči šta da kaže. „Maestro Velauer je...“, progovorio je, ali nije našao zadovoljavajući način da završi rečenicu.

„Da li mu je loše?“, nestrpljivo upita doktorka.

„Ne, ne, nije mu loše“, reče Fazini i onda jednostavno ostade bez reči. Opet je počeo da trlja ruke.

„Možda bi bilo bolje da ga vidim“, rekla je, više upitno. „Je li ovde u pozorištu?“

Pošto je Fazini i dalje ćutao, upitala je: „Da li su ga odveli negde drugde?“

Ovo je prodrimalo direktora. „Ne, ne. U garderobi je.“

* Ital.: Tišina. (Prim. prev.)

„Zar onda ne bi bilo bolje da odemo tamo?“

„Da, naravno, doktorica“, složio se, zahvalan na predlogu. Odveo ju je nadesno, prošao pored velikog klavira i harfe prekrivene zelenim prašnjavim prekrivačem, i nastavio niz uzak hodnik. Zaustavio se na dnu hodnika, ispred jednih zatvorenih vrata. Na njima je stajao visok čovek.

„Mateo“, započe Fazini okrenuvši se prema doktorici, „ovo je doktorica...“

„Corci“, odsečno je dodala. Teško da je sad trenutak za formalno upoznavanje.

Pošto mu je došao nadređeni i neko za koga mu je rečeno da je doktor, Mateo, zamenik direktora rasvete, bio je presrećan što može da se skloni s vrata. Fazini prođe pored njega, gurnu vrata otvorivši ih dopola, pogleda preko ramena, a onda pusti doktoricu da ispred njega uđe u malu sobu.

Smrt je izobličila crte čoveka skljojkanog preko velike fotelje na sredini sobe. Oči su mu gledale u ništavilo, usne se povukle u neprijatnu grimasu. Telo je bilo teško nagnuto na jednu stranu, a glava pribijena uz naslon fotelje. Trag tamne tečnosti umrljao mu je uštirkani svetlucavi prednji deo košulje. Na trenutak doktorica pomisli da je u pitanju krv. Zakoračila je ka njemu i više namirisala nego što je videla da je reč o kafi. Miris koji se mešao s kafom bio je podjednako naročit, neprijatan, gorak miris bade-ma o kojem je samo čitala.

Videla je toliko smrti da je bilo nepotrebno da mu opipava puls, ali ipak postavi prste desne ruke pod njegovu podignutu bradu. Ništa. Međutim, primetila je da mu je koža i dalje topla. Sklonila se od tela i pogledala okolo. Na podu ispred njega nalazile su se mala tacna i šoljica od kafe koja mu je umrljala prednji deo košulje. Kleknula je i spoljnom stranom prstiju pipnula šoljicu, ali bila je hladna.

Kad je ustala, obratila se dvojici muškaraca, koji su stajali na vratima, spremni da joj prepuste bavljenje smrću. „Jeste li pozvali policiju?“, upitala je.

„Da, da“, promrmljao je Fazini a da stvarno nije ni čuo njeno pitnaje.

„Sinjor“, rekla je izgovarajući razgovetno i glasno da bi bila sigurna da je on razume. „Ja ovde ne mogu ništa da uradim. Ovo je slučaj za policiju. Jeste li ih pozvali?“

„Da“, ponovio je, ali i dalje nije davao znake da je čuo ili shvatio šta je rekla. Stajao je, zurio u mrtvog čoveka i pokušavao da shvati užas onoga što vidi i skandal koji će uslediti.

Doktorica se naglo progurala pored njega i izašla napolje u hodnik. Zamenik direktora rasvete pošao je za njom. „Zovite policiju“, naredila mu je. Kad je klimnuo glavom i otišao da uradi šta mu je naredila, potražila je u džepu ostavljenu cigaretu, prstima joj popravila oblik i zapalila je. Uvukla je dug dim i pogledala na sat. Mikijeva leva ruka stajala je između deset i jedanaest, a desna tačno na sedam. Naslonila se na zid i čekala da stigne policija.

POGLAVLJE DRUGO

Pošto je ovo Venecija, policija je došla brodom, a plavo svetlo bleštalo je na prednjoj kabini. Zaustavili su se na ivici malog kanala iza pozorišta; izašla su četiri čoveka, tri u plavim uniformama i jedan u civilnoj odeći. Brzo su koračali uz *calle*,* uzanu ulicu pored pozorišta, i nastavili prema sporednom ulazu na kojem je *portiere*,** znajući da će oni doći, pritisnuo je dugme i oslobodio pokretna vrata da bi oni slobodno mogli da odu iza kulisa. Čutke im je pokazao stepenice.

Na vrhu prvog reda stepeništa dočekao ih je i dalje zapanjeni direktor. Krenuo je da ispruži ruku ka civilu, koji je izgleda bio na čelu, ali zaboravio je šta je hteo i okrenuo se, progovorivši preko ramena: „Ovuda.“ Napredovao je niz kratki hodnik i zaustavio se ispred vrata dirigentove garderobe. Tu je stao i, pošto je samo mogao da gestikulira, pokazao je unutra.

Gvido Bruneti, gradski policijski *commissario* prvi je ušao kroz vrata. Kad je ugledao telo na stolici, podigao je ruku i pokazao uniformisanim policajcima da ne ulaze dalje. Čovek je očigledno mrtav – telo mu zabačeno unazad, lice užasno izobličeno, prema tome, nema potrebe za traženjem znakova života jer ih neće biti.

Brunetiju je mrtvac bio poznat koliko i većini ljudi na Zappadu, ako ne zato što su ga stvarno videli na podijumu, onda zato

što su njegovo lice sa isklesanom germanskom vilicom i predugu kosu crnu poput gavranovog krila, iako je već zašao u šezdesete, više od četiri decenije viđali na naslovnim stranama novina. Bruneti ga je pre mnogo godina dva puta gledao kako diriguje i tokom predstave uhvatio je sebe da posmatra dirigenta a ne orkestar. Kao da ga je zaposeo đavo ili neko božanstvo, Velauerovo telo klatilo se napred-nazad iznad podijuma s polustisnutom levu šakom, kao da želi da iščupa zvuk iz violina. U desnoj ruci dirigentska palica služila mu je kao oružje i blesnula bi sad ovde, sad onde, nalik munji koja pobuđuje talase zvuka. Ali sad, u smrti, svi tragovi božanskog su iščileli i preostala je samo iscerena, demonska maska.

Bruneti skrenu pogled i osmotri sobu. Ugledao je šoljicu na podu i tacnu nedaleko od nje. To objašnjava tamne mrlje na košulji i, siguran je Bruneti, užasno izobličeno lice.

I dalje na samom ulazu u sobu, Bruneti je ostao nepomičan puštajući da mu pogled tumara po prostoriji, pamteći šta gleda, radoznao, nesiguran šta bi to sve moglo da znači. On je iznenađujuće uredan čovek: kravata mu je pažljivo vezana, kosa kraća od modernih frizura, čak su mu i uši prilepljene uz glavu kao da ne žele da privuku pažnju na sebe. Po odeći mu se videlo da je Italijan. Naglasak je odavao Venecijanca. A oči – pravog policajca.

Krenuo je napred i dodirnuo mrtvačev zglobov, ali telo je bilo hladno, a koža suva na dodir. Poslednji put pogleda oko sebe i okrenu se prema jednom muškarcu iza sebe. Rekao mu je da pozove patologa i fotografa. Drugom policajcu kazao je da siđe i razgovara sa *portiereom*. Ko je večeras dolazio iza scene? Neka *portiere* sastavi spisak. Trećem je rekao da želi imena svih što su te večeri razgovarali s maestrom, bilo pre predstave, bilo u pauzama.

Koraknuo je ulevo i otvorio vrata malog kupatila. Jedan jedini prozor bio je zatvoren, kao i onaj u garderobi. U ormanu je visio tamni ogrtač i tri uštirkane bele košulje.

* Ital.: Mala ulica u Veneciji. (Prim. prev.)

** Ital.: Portir. (Prim. prev.)

Vratio se u garderobu do tela. Vrhovima prstiju odgurnuo je revere mrtvačevog sakoa i otvorio unutrašnji džep. Našao je maramicu i, držeći je za čošak, polako je izvukao. Ponovio je isto sa spoljašnjim džepovima i pronašao uobičajeno: nekoliko hiljada lira u malim novčanicama, ključ s plastičnim priveskom, verovatno od njegove sobe, češalj, još jednu maramicu. Nije hteo da dira telo dok ga ne fotografišu, te je džepove pantalona ostavio za kasnije.

Ona trojica policajca, pošto su se uverili da postoji žrtva koja se može zvanično prihvatiti, otišli su da ispune Bruneti-jeva naređenja. Direktor pozorišta je nestao. Bruneti je izašao u hodnik nadajući se da će ga naći i saznati nešto o vremenu kada je telo otkriveno. Umesto njega, našao je malu, tamnokosu ženu, naslonjenu uz zid, kako puši. Iza njih čuli su se duboki talasi muzike.

„Šta je to?“, upita Bruneti.

„*La Traviata*“,^{*} jednostavno odgovori žena.

„Znam“, rekao je. „To znači da su nastavili s predstavom?“

„Čak i ako ceo svet propadne“, rekla je uz onu težinu i naglašavanje obično rezervisanog za citate.

„Je li to nešto iz *Travijate*?“, upita je.

„Ne, iz *Turandota*“,^{**} odgovorila je mirnim glasom.

„Da, ali ipak...“, pobunio se. „Iz poštovanja prema čoveku.“

Slegla je ramenima, bacila cigaretu na betonski pod i ugasila je nogom.

„A vi ste?“, konačno je upitao.

„Barbara Corci“, odgovorila je, a onda se ispravila, iako je nije pitao, „doktorica Barbara Corci. Bila sam u publici kad su zatražili lekara, tako da sam došla ovamo i našla ovo, tačno u deset i trideset pet. Telo mu je još bilo toplo, pa sam procenila da je bio mrtav manje od pola sata. Šoljica od kafe na podu bila je hladna.“

^{*} *Travijata*, opera italijanskog kompozitora Đuzepea Verdija. (Prim. prev.)

^{**} *Turandot*, opera italijanskog kompozitora Đakoma Pućinija. (Prim. prev.)

„Dotakli ste je?“

„Samo spoljnim delom prstiju. Pomislila sam da bi moglo biti važno da se zna da li je još topla. Nije bila.“ Izvadila je još jednu cigaretu iz tašne, ponudila ga, nije se začudila što ju je odbio, i zapalila.

„Još nešto, doktorica?“

„Miriše kao cijanid“, odgovorila je. „Čitala sam o njemu i jednom smo radili njime, na farmakologiji. Profesor nam nije dao da ga omirišemo, rekao nam je da su opasna čak i isparenja.“

„Zar je toliko otrovan?“, upitao je.

„Da. Zaboravljam koliko je malo potrebno da nekog ubije. Mnogo manje od grama. I deluje trenutno. Sve odjednom staje, srce, pluća. Bio je mrtav, ili makar bez svesti, pre nego što je šoljica pala na pod.“

„Jeste li ga poznavali?“, upita Bruneti.

Odmahnula je glavom. „Ne više od bilo koga ko voli operu. Ili ko čita *Dente*“, dodala je i navela ime tračerskog časopisa za koji nije mogao da veruje da ga ona čita.

Podigla je pogled ka njemu i upitala: „Je li to sve?“

„Da, doktorica, mislim da jeste. Molim vas, recite svoje ime jednom od mojih ljudi da bismo mogli da stupimo u kontakt sa vama ako bude trebalo.“

„Corci, Barbara“, rekla je, a njegov zvanični glas i maniri nisu ostavili nikakav utisak na nju. „Ja sam jedina u telefonskom imeniku.“

Bacila je cigaretu i zgazila je, a zatim mu pružila ruku. „Onda, do viđenja. Nadam se da ovo neće postati mnogo ružno.“ Nije znao da li misli na maestra, pozorište, grad, ili na njega, tako da se jednostavno zahvalio klimanjem glave i rukovao se s njom. Kad je otišla, Brunetiju je palo na pamet kako su njegov posao i posao doktora neobično slični. Sretali su se pored mrtvih i oboje se pitali: „Zašto?“ Međutim, kad bi pronašli odgovor, putevi su im se razilazili, doktor bi išao u prošlost radi pronalaženja telesnih uzroka, a on bi kretao u budućnost da pronađe odgovornu osobu.

Petnaest minuta kasnije stigao je patolog i sa sobom doveo fotografa i dva bolničara u belim mantilima čiji će posao biti da odnesu telo u Gradsku bolnicu. Bruneti je toпло pozdravio doktora Ricardija i objasnio mu sve što je saznao o verovatnom vremenu smrti. Vratili su se zajedno u garderobu. Ricardi, elegantno obučen, navukao je gumene rukavice, automatski proverio sat i kleknuo kraj tela. Bruneti ga je posmatrao kako pregleda žrtvu, neobično dirnut kad je video da se prema lešu ponaša s istim poštovanjem kao i prema svakom pacijentu nežno ga dodirujući, a kad je potrebno, lagano ga okreće i spretnim rukama pomaže oko nezgodnog pomeranja tela koje se koči.

„Doktore, možeš li da mu isprazniš džepove?“, upita Bruneti pošto nije imao rukavice i nije želeo da doda svoje otiske onome što će možda pronaći. Doktor mu je izašao u susret, ali je našao samo tanak novčanik, verovatno od krokodilske kože, izvadio držeći ga za ivicu i postavio na sto pored sebe.

Ustao je i svukao rukavice. „Otrov. Očigledno. Rekao bih da je cijanid. U stvari, siguran sam, ali ne mogu to zvanično da ti kažem dok se ne obavi autopsija. S obzirom na način kako se telo savilo unazad, ne može biti ništa drugo.“ Bruneti je primećio da je doktor zatvorio mrtvačeve oči i pokušao da olabavi uglove njegovih iskrivljenih usana. „Ovo je Velauer, zar ne?“, upita doktor, iako je pitanje bilo sasvim nepotrebno.

Kad Bruneti potvrdno klimnu, doktor uzviknu: „*Maria Vergine*,* ovo se gradonačelniku uopšte neće svideti.“

„Onda neka gradonačelnik otkrije ko je ovo učinio“, uzvratila Bruneti.

„Da, baš sam glup. Izvini, Gvido. Trebalo bi da mislimo na porodicu.“

Kao po naredbi, jedan od trojice uniformisanih policajaca došao je do vrata i mahnuo Brunetiju. Kad je izašao iz sobe, ugledao je Fazinija kako stoji s nekom ženom za koju je pret-

* Ital.: Majko božja. (Prim. prev.)

postavio da je maestraova ćerka. Visoka, viša od direktora, viša čak i od Brunetija, a na to je još dodala krunu plave kose. Kao i maestro, imala je slovenski iskošene jagodice i oči tako jasno plave kao da su lednici.

Kad je ugledala Brunetija kako izlazi iz garderobe, odmakla se od direktora u dva brza koraka. „Šta nije u redu?“, upitala je na italijanskom s jakim akcentom. „Šta se desilo?“

„Žao mi je, sinjorina“, otpoče Bruneti.

Ne saslušavši do kraja, prekinula ga je i zahtevala odgovor: „Šta se desilo mom mužu?“

Iako iznenađen, Bruneti je zadržao pribranost; pomerio se udesno i uspešno joj zaprečio ulaz u sobu. „Sinjora, žao mi je, ali bolje bi bilo da ne idete unutra.“ Zašto uvek znaju šta ćeš im saopštiti? Da li ton ili neka vrsta životinjskog instinkta uzrokuju to što čujemo smrt u glasu vesnika?

Žena se skljkokala na jednu stranu kao da ju je nešto udarilo. Bokom je udarila dirke klavira i hodnik se ispunio neskladnim zvukom. Poduprla je telo krutom izbačenom rukom i dlanom udarila još neusaglašenih tonova. Rekla je nešto na jeziku koji Bruneti nije razumeo, a zatim stavila ruku na usta tako melo-dramatično da je moralo biti prirodno.

Činilo se, u ovom trenutku, da je ceo svoj život proveo čineći ljudima ovo, govoreći im da je neko koga vole mrtav ili, još gore, da je ubijen. Njegov brat Serđo je rendgenski tehničar i mora da nosi na reveru malu metalnu karticu koja menja boju ako je izložena opasnim količinama radijacije. Da on nosi sličnu napravu, osetljivu na žalost, bol ili smrt, odavno bi promenila boju, zauvek.

Otvorila je oči i pogledala ga. „Želim da ga vidim.“

„Mislim da bi bilo bolje da ga ne vidite“, odgovorio je, znajući da je to istina.

„Šta se desilo?“ Napregla se pokušavajući da se smiri i uspeja je.

„Mislim da je otrov“, odgovorio je, iako je u suštini bio siguran.

„Neko ga je ubio?“, upitala je, a zaprepašćenje je izgledalo kao pravo. Ili uvežbavano.

„Žao mi je, sinjora. Sada ne mogu da vam odgovorim. Ima li ovde nekog ko može da vas odvede kući?“ Iz pozadine je začuo iznenadni jak pljesak, a potom talas za talasom aplauza. Ona nije pokazivala da je to čula, kao ni njegovo pitanje, jednostavno je zurila u njega i bez glasa pomerala usta.

„Ima li nekog u pozorištu ko može da vas odvede kući, sinjora?“

Klimnula je konačno ga shvativši. „Da, da“, rekla je, pa dodala tišim glasom: „Moram da sednem.“ Pripremio se za ovo, za iznenadni udar stvarnosti posle prvog šoka. To je obično obaralo ljude.

Uhvatio ju je pod ruku i odveo u deo iza kulisa. Iako visoka, bila je toliko tanka da ju je lako pridržavao. Jedini prostor koji je mogao da vidi bila je mala pregrada s leve strane pretrpana rasvetnim panelima i opremom koju nije prepoznao. Spustio ju je na stolicu ispred panela i dao znak uniformisanom policajcu u bočnom krilu ispunjenom kostimiranim ljudima koji su se klanjali i grupisali istog trena kad se zavesa spustila.

„Idi dole do bara i donesi čašu brendija i čašu vode“, naredio je policajcu.

Gospođa Velauer sedela je u drvenoj stolici s ravnim naslonom, rukama hvatala sedište sa obe strane i piljila u pod. Odmahivala je glavom kao da odriče ili kao da razgovara sa nekim u sebi.

„Sinjora. Sinjora, da li su vam prijatelji u pozorištu?“

Nije se osvrnula na njega i nastavila je svoj nemi dijalog.

„Sinjora“, ponovio je, i ovaj put spustio ruku na njeno rame. „Vaši prijatelji – da li su ovde?“

Policajac se vratio noseći dve čaše. Bruneti je uzeo manju i dao joj. „Popijte ovo, sinjora“, rekao je. Uzela ju je i popila odsutno, i ponovila isto s vodom koju joj je pružio, kao da između njih nema nikakve razlike.

Uzeo je prazne čaše i odložio ih.

„Kad ste ga videli, sinjora?“

„Šta?“

„Kad ste ga videli?“

„Helmuta?“

„Da, sinjora. Kad ste ga videli?“

„Došli smo zajedno. Večeras. Ja sam se vratila posle...“ Glas joj je odlutao.

„Posle čega, sinjora?“, upitao je.

Proučavala je njegovo lice trenutak pre nego što je odgovorila. „Posle drugog čina. Ali nismo razgovarali. Bilo je prekasno. Samo je rekao... Ne, ništa nije rekao.“ Nije mogao da kaže da li je njenu zbunjenost izazvao šok ili teškoća sa italijanskim jezikom, ali bio je siguran da je došla do tačke kad joj se ne mogu postavljati pitanja.

Iza njih je grunuo novi talas aplauza i pao na pevače koji su nastavili da se klanjaju. Prestala je da ga gleda i spustila glavu iako se činilo da je završila svoj unutrašnji dijalog.

Rekao je policajcu da ostane s njom i dodao da će neki prijatelji doći da je traže. Kada dođu, može slobodno da ide s njima.

Pošto ju je napustio, vratio se u garderobu gde su se patolog i fotograf, koji je stigao dok je Bruneti razgovarao sa sinjorom Velauer, spremali da pođu.

„Ima li još nešto?“, upita doktor Rocardi Brunetija kad je ušao.

„Ne. Autopsija?“

„Sutra.“

„Hoćeš li je ti izvesti?“

Ricardi je nakratko razmišljao pre no što je odgovorio. „Nije moj red, ali s obzirom na to da sam ja pregledao telo, *questore** će verovatno tražiti od mene da je ja izvedem.“

„U koliko sati?“

„Oko jedanaest. Trebalo bi da završim do ranog popodneva.“

„Doći ću“, reče Bruneti.

* Ital.: Načelnik policije. (Prim. prev.)

„Gvido, nema potrebe. Ne moraš da dolaziš u San Mikele. Možeš da nazoveš, ili ću ja nazvati tvoju kancelariju.“

„Hvala, Eto, ali voleo bih da svratim. Predugo nisam išao tamo. Voleo bih da posetim očev grob.“

„Kako hoćeš.“ Rukovali su se i Ricardi je pošao prema vratima. Zastao je načas, a onda dodao: „On je poslednji div, Gvido. Nije trebalo da umre na ovakav način. Žao mi je što se ovo dogodilo.“

„I meni, Eto, i meni.“ Doktor je otišao, a fotograf za njim. Čim su izašli, jedan od dvojice bolničara koji su stajali kraj prozora, pušili i gledali ljude kako prolaze kroz mali *campo** ispod, okrenu se i pođe prema telu koje je sad ležalo na nosilima na podu.

„Možemo li sad da ga iznesemo?“, upita nezainteresovanim glasom.

„Ne“, reče Bruneti. „Sačekajte dok svi ne odu iz pozorišta.“

Bolničar koji je ostao kraj prozora baci cigaretu napolje i stade sa suprotne strane nosila. „To će potrajati, zar ne?“, upita i ne pokušavši da prikrije mrzovolju. Nizak i zdepast, govorio je sa приметnim napuljskim akcentom.

„Ne znam koliko će dugo trajati, ali sačekajte dok se pozorište ne isprazni.“

Napuljac povuče rukav belog mantila i proveri koliko ima sati. „Mi po rasporedu završavamo u ponoć i, ako budemo čekali mnogo duže, vratićemo se u bolnicu tek posle ponoći.“

Drugi sad prihvati: „Propisi našeg sindikata kažu da ne treba da ostajemo na poslu posle naše smene osim ako smo o tome obavesteni dvadeset i četiri sata unapred. Ne znam šta se od nas očekuje kad je ovako nešto u pitanju.“ Pokazao je nosila vrhom cipele, kao da su nađena na ulici.

Na trenutak Bruneti dođe u iskušenje da ih urazumi. To ga je brzo prošlo. „Vas dvojica ostajete ovde, i ne otvarajte vrata ove sobe dok vam ja ne kažem.“ Kad nisu odgovorili upita: „Da li razumete? Obojica?“ I dalje bez odgovora. „Da li razumete?“, ponovi.

* Ital.: Igralište, poljanče. (Prim. prev.)

„Ali propisi sindikata...“

„Nek se nosi vaš sindikat i nek se nose njegovi propisi“, razbesne se Bruneti. „Ako ga odnesete odavde pre nego što vam kažem, bićete u zatvoru čim prvi put pljunete na trotoar ili javno opsujete. Neću da nastane cirkus kad ga odnesete. Zato čekajte dok vam ja ne kažem da možete da idete.“ Ne sačekavši da ih pita da li su ga sada razumeli, Bruneti se okrenu i uz tresak izađe iz sobe.

Na otvorenom prostoru na kraju hodnika naišao je na metež. Svuda su se tiskali kostimirani i nekostimirani ljudi. Po nestrpljivim pogledima prema zatvorenim vratima garderobe znao je da su se raširile vesti o smrti. Posmatrao je kako se vesti šire još i dalje, posmatrao kako su se dve glave spojile, a onda se jedna oštro okrenula i buljila niz hodnik u vrata iza kojih se skriva ono što samo nagađaju. Da li su želeli da vide telo? Ili im samo treba nešto o čemu će sutra pričati u baru?

Kad se vratio do gospođe Velauer, sa njom su bili muškarac i žena, oboje znatno stariji od nje, a žena je klečala kraj nje. Obgrlila je udovicu koja je sad otvoreno ridala. Uniformisani policajac prišao je Brunetiju. „Rekao sam ti da mogu da idu“, reče Bruneti.

„Gospodine, da li želite da idem sa njima?“

„Da. Da li su ti rekli gde živi?“

„Kraj San Moazea, gospodine.“

„Dobro, to je dosta blizu“, reče Bruneti, a onda dodade: „Ne daj im da sa bilo kim pričaju“, misleći na novinare koji su do sada sigurno čuli. „Nemoj da je izvedeš na službeni ulaz. Vidi ako postoji neki put kroz pozorište.“

„Razumem“, odgovori policajac i tako hitro salutira da Bruneti požele da ga bolničari vide.

„Gospodine?“, začuo je iza sebe, okrenuo se i ugledao kaplара Mijotija, najmlađeg od trojice policajaca koje je poveo sa sobom.

„O čemu se radi, Mijoti?“

„Imam spisak ljudi koji su večeras bili ovde – hor, orkestar, scenski radnici, pevači.“

„Koliko ih je?“

„Više od stotine, gospodine“, odgovorio je uzdišući, kao da se izvinjava zbog stotine sati posla koji spisak predstavlja.

„U redu“, reče Bruneti, a onda slegnu ramenima kao da ga nije briga „Idite do *portiera* i saznajte kako da prođete kroz ona pokretna vrata tamo dole. Kakvu vrstu identifikacije treba da imate?“ Kaplar je žvrljao u beležnici dok je Bruneti nastavljao da govori. „Kako još može da se uđe? Da li može ovamo da se dođe iz samog pozorišta? S kim je stigao večeras? U koliko sati? Da li je neko ušao u njegovu garderobu tokom predstave? A što se tiče kafe, da li je donesena iz bara ili spolja?“ Načas se zamislio i razmišljao. „I vidite kako možete da saznate nešto o porukama, pismima, telefonskim pozivima.“

„Je li to sve, gospodine?“, upita Mijoti.

„Nazovite kvesturu i neka neko pozove nemačku policiju.“ Pre nego što je Mijoti mogao da prigovori, reče: „Recite im neka pozovu onog nemačkog prevodioca, kako joj je ime?“

„Boldači, gospodine.“

„Da. Recite im da je pozovu i neka ona nazove nemačku policiju. Ne zanima me što je veoma kasno. Recite joj da zahteva kompletan dosije o Velaueru. Sutra ujutru, ako može.“

„Razumem.“

Bruneti klimnu glavom. Policajac je salutirao i s beležnicom u rukama pošao natrag prema stepeništu koje vodi do ulaza na scenu.

„I, kaplare“, reče Bruneti iza njegovih leđa.

„Molim, gospodine?“, upitao je, zaustavivši se na vrhu stepeništa.

„Budite učtivi.“

Mijoti zaklimata, okrete se na peti i nestade. Zbog činjenice da je ovo mogao da kaže policajcu a da ga ne uvredi, Bruneti je

iznova bio zahvalan što su ga premestili nazad u Veneciju posle pet godina provedenih u Napulju.

Iako su poslednje objave za spuštenu zavesu prestale dvadeset minuta ranije, ljudi iza kulisa nisu pokazivali nameru da pođu. Nekoliko njih koji su, izgleda, imali životni cilj, krenuli su među ostale i uzeli stvari od njih: delove kostima, pojaseve, štapove, perike. Jedan čovek koračao je neposredno ispred Brunetija i nosio nešto što je ličilo na mrtvu životinju. Bruneti je pažljivije pogledao i video da su čovekove ruke pune ženskih perika. Preko puta, iza zaves, Bruneti je ugledao Folina, policajca kojeg je poslao da pozove patologa.

Prišao je Brunetiju i rekao: „Mislio sam da ćete možda želeti da razgovarate s pevačima, gospodine, pa sam ih zamolio da sačekaju gore. I direktora takođe. Izgleda da im se to nije dopalo, ali sam objasnio šta se desilo pa su pristali. Ipak, i dalje im se ne dopada.“

Operski pevači, pomisli Bruneti, onda ponovi misao, *operski pevači*. „Vrlo dobro. Gde se nalaze?“

„Na vrhu stepeništa, gospodine“, reče i pokaza prema stepeništu koje se pelo dalje, do gornjih spratova pozorišta. Predao je Brunetiju kopiju večerašnjeg programa.

Bruneti na brzinu pogleda spisak imena, prepozna jedno ili dva, i uspenja se uz stepenice. „Foline, ko je bio najnestrpljiviji?“, upita Bruneti kad su stigli na vrh.

„Sopran, gospođa Petreli“, odgovori policajac i pokaza vrata na kraju hodnika s desne strane.

„Dobro“, reče Bruneti i okrete se nalevo. „Onda ćemo gospođu Petreli ostaviti za kraj.“ Folinov osmeh natera Brunetija da se zapita kako je izgledao susret između revnosnog policajca i neraspoložene primadone.

Frančesko Dardi – Žorž Žermon, bilo je odštampano na pravougaonom kartonu na vratima prve garderobe s leve strane. Dva puta je kucnuo i odmah začuo uzvik: „*Avanti!*“*

* Ital.: Napred. (Prim. prev.)